

Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu/ Gender Studies Working Group

BÜLTEN/ NEWSLETTER 2 2025

Kadın tarihçi olmak ile feminist tarihçilik, ilk bakışta iki ayrı konum gibi algılsa da gerçekte birbirini besleyen ve iç içe geçmiş iki deneyim alanına işaret eder. Kadın olmak, tarih disiplininde biyografik ya da demografik bir konumlanış değil; akademik kurumlar, bilgi hiyerarşileri ve mesleki pratikler içinde sürekli olarak müzakere edilen toplumsal cinsiyetli bir deneyimdir. Feminist tarihçilik ise bu deneyimi, bir “araştırma konusu” olarak değil, bilgi üretiminin bütününe yön veren etik ve epistemolojik bir duruş olarak ele alır.

Feminist tarihçilik bu nedenle sadece “kadınlar” ya da “toplumsal cinsiyet” üzerine çalışmayı değil; araştırma, okuma, yazma, öğretme ve akademik etkileşimlerin tümünü feminist etik çerçevesinde yürütmeyi kapsayan çok yönlü bir bilgi üretim pratiğidir. Bu yaklaşım, tarih yazımında ve akademik eğitim süreçlerinde sıklıkla doğal ve tarafsızmış gibi sunulan normların —otorite, nesnellik, üretkenlik ve başarı ölçütlerinin— toplumsal cinsiyetle nasıl iç içe geçtiğini görünür kılar.

Dolayısıyla feminist tarihçilik, araştırma ve eğitim süreçlerinde karşılaşılan ya da bu süreçlerin yapısına içkin olan toplumsal cinsiyet normlarını ve eşitsizliklerini tespit etmekle yetinmez; bu normların bilgi üretimini nasıl şekillendirdiğini, hangi sesleri dışarıda bıraktığını, hangi deneyimleri marjinalleştirdiğini de sürekli olarak sorgular. Bu sorgulama, akademik pratiğin gündelik işleyişine; danışmanlık ilişkilerinden sınıf içi etkileşimlere, atıf politikalarından yayın süreçlerine kadar, etik bir sorumluluk olarak yansır.

Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu, bu etik çerçeveden beslenen; bilgi üretimini yalnızca bireysel bir akademik faaliyet olarak değil, karşılıklı sorumluluk, dayanışma ve dönüşüm pratiği olarak kuran araştırmacıların bir araya gelmesiyle oluşmuş bir gruptur. Bu grup, üyelerinin yalnızca çalışmalarını değil, deneyimlerini, kırılğanlıklarını ve entelektüel emeklerini de görünür kılarak, birbirini güçlendirmeyi ve birlikte düşünmenin politik imkânlarını büyütmeyi amaçlar.

Kadına Kadına Workshop

Ayşe Baltacıoğlu-Brammer ve Gülhan Balsoy'un düzenlediği "Kadın Kadına Workshop" isimli buluşmalarda üzerinde çalışmakta olduğumuz makale, kitap bölümü, kitap taslağı gibi akademik çalışmalarımızın henüz son halini almamış taslaklarını birbirimizle paylaşıp tartıştık. 2025'te Zeynep Türkyılmaz, İklil Selçuk, Duygu Yıldırım, Berna Kamay-Ulusay ve Ayşe Baltacıoğlu-Brammer'in çalışmalarını konuştuk. 2026'da da bu atölyelere devam edeceğiz.

Aile Tarihi Grubu

2024 yılında başladığımız, aile tarihi alanında yapılmış monografileri, yazarları eşliğinde tartışmaya 2025'te devam ettik. Bu çerçevede 24 Ocak 2025'te Nuray Urkaç Güler'in 2022 senesinde tamamlamış olduğu "Savaş Döneminde Kadın ve Aile: 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbi'nde İstanbul" başlıklı doktora tezini Tarih Vakfı'nda yapılan bir toplantıyla tartıştık.

Aile Tarihi grubu, 2026 yılında *Toplumsal Tarih* dergisinde yayınlanmak üzere bir aile tarihi dosya önerisini dergi editörlerine sunmuş durumda. Kabul edildiği takdirde altı yazarlı bir Aile Tarihi dosyası 2026 yılı içinde yayınlanmıştır olacak.

Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları

Toplumsal Cinsiyet
Tartışmaları

Feminist Mercekten

EDEBİYAT TARİHİ YAZIMI, BİYOGRAFİ VE METODOLOJİ

TARTIŞMACILAR: ZEYNEP TEK VE BİLGE ULUSMAN
MODERATÖR: BAŞAK TUĞ

TARİH: 19 ARALIK CUMA, SAAT: 18:30

TARİH VAKFI

Tarih Vakfı'nda yeni bir tartışma serisi başlattık. Bir buçuk yıla yakın bir süredir Tarih Vakfı bünyesinde bir araya gelen grubumuzun bir ürünü olan Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları serisinde, grup üyelerinin üzerinde çalıştığı ya da üzerine düşünmek istediği konular hakkında sohbetler, çalışma grubu içinde yapılan ve kamusal olarak paylaşılmak istenen tartışmalar, toplumsal cinsiyet tarihi alanında kitap ve film sohbetleri gibi esnek formatlı tartışmalar düzenlemeyi amaçlıyoruz.

Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları'nın 2025-2026 döneminde Başak Tuğ moderatörlüğünde yapılan ilk sohbeti, Bilge Ulusman ve Zeynep Tek'in tartışmacı olduğu "Feminist Mercekten Edebiyat Tarihi Yazımı, Biyografi ve Metodoloji" oldu. 19 Aralık Cuma akşamı Tarih Vakfı'nda 18:30'da yüz yüze gerçekleşen etkinlikte, tartışmacılar edebiyat tarihi yazımı ve biyografi çalışmalarında mevcut eril perspektife hizmet eden

metodolojilere feminist bir bakış açısıyla nasıl müdahalede bulunulabileceğini örneklerle tartıştılar. Ayrıca, tartışmacılar, bu müdahalelerin erkek egemen tarihyazımı ve eril kanonlaşma pratiklerine getirdiği eleştirilerin kıymeti ve devamlılığı üzerine, katılımcılarla ortak bir sohbet yürüttüler.

Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, düzenli aralıklarla olmamakla birlikte yeni fikirler, yeni tartışmalar ve müşterek konular ortaya çıktıkça devam edecek.

Akl-ı Kıssa Salı Konuşmaları

Nurşen Gürboğa ve Gülay Yılmaz tarafından organize edilen bu serinin 2025 yılı etkinliklerinde, Gizem Sivri “*Geleneksel Bir Kadınları Hapsetme Mekânı olarak İmam Evleri*”, Gülhan Balsoy “*Osmanlı’da Avare Kadınlar*”, Talin Suciyan “*Ya Derdimize Derman Ya Katlimize Ferman: Vilayetlerin Tanzimatı*”, Ayla Ezgi Akyol “*Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı’da İlk Birikim, Yeniden Üretim ve Kadınlar*” ve Dilek Akyalçın Kaya “*19. Yüzyılda Ege Kıyı ve Adalarında Zeytinyağı Ekonomisinin Dönüşümü*” başlıklı konuşmalarıyla yer aldılar.

Bursa Tanpınar Yılı Etkinlikleri

Seval Şahin’in yürütücülüğünde hazırlanan Bursa Tanpınar Yılı Etkinlikleri kapsamında, “Kurucu Bir Tahakküm Olarak Tanpınar’ın Edebiyat Tarihçiliği ve Eleştirmenliği” başlıklı söyleşide, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın edebiyat tarihçiliği ve edebiyat eleştirmenliği toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirildi. Kadın yazarların Tanpınar’ın kurmaca dışı metinlerindeki temsiliyet biçimlerini, Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu adına etkinliğe katılan Bilge Ulusman ve Başak Deniz Özdoğan, Berna Terzi Eskin moderatörlüğünde tartıştı.

Sinematek'te Sinema ve Tarih Seminerleri

Tarih Vakfı ve Sinematek/Sinema Evi iş birliğiyle, Özde Çeliktemel’in düzenlediği “Sinematek'te Sinema ve Tarih Seminerleri”ne 2025'te de devam ettik. Bu seminer dizisi, sinema ve tarih disiplinlerinin kesişiminde katılımcılara yerel sinema tarihi, film sansürü, toplumsal cinsiyet rolleri, çocukluk ve sinema gibi pek çok konuda tartışma olanağı sağladı. 2025 programındaki değerli konuşmacılar arasında Aydın Çam, Esin Paça Cengiz, Can Candan, Barış Saydam, Sonay Ban ve Ebubekir Düzcan yer aldı.

Yuvarlak Masa Tartışmaları

Yuvarlak Masa Tartışmaları'nın ilki "Ölçek-Aktör-Sınır Üçgeninde Emek Tarihini Yeniden Düşünmek" başlığı altında gerçekleşti. Emek tarihini uluslararası bağlantılar, çoklu aktörler ve hareketli sınırlar ekseninde nasıl yeniden yorumlayabiliriz? Bu sorudan yola çıkan tartışma, Görkem Akgöz ve Nurçin İleri'nin dosya editörlüğünde Toplumsal Tarih'in Mayıs 2025 sayısında, teknoloji dolaşımından göçün hiyerarşilerine, uzmanlık rejimlerinden sermayenin sınır ötesi etkilerine uzanan geniş bir perspektifle, geleneksel emek tarihi anlatılarını sorguluyor. Bu yuvarlak masa tartışması, dosya yazarlarından Nurşen Gürboğa ve Aslı Odman'ın da katılımıyla, emek tarihyazımını ölçek, aktör ve sınır bağlamlarında yeniden düşünmek gerektiğini vurguladı.

Kadın Kadına Tarih Konferansı

Kadın Kadına Tarih Konferansı'nın dördüncüsü, Özyeğin Üniversitesi ve New York Üniversitesi iş birliği ile Güneş Sezen ve Ayşe Baltacıoğlu-Brammer koordinatörlüğünde, 18-19 Nisan 2026 tarihinde Özyeğin Üniversitesi'nde gerçekleşecek. Topluluk üyelerimizden birçok kişinin seçici kurulda yer aldığı ve katılımcı olarak katkı sunacağı bu geleneksel konferansın dördüncüsünü heyecanla bekliyoruz.

Size güzel haberlerimiz var!

2025 yılında "Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları" grubu üyelerimizden Can Gümüş, Görkem Akgöz ve Seçil Yılmaz'ın çalışmalarının uluslararası alanda önemli ödüllere layık görülmesi, grubumuz için ayrı bir gurur ve mutluluk kaynağı oldu. Kendilerini tebrik ediyoruz.

- Middle East Studies Association, [Malcolm H. Kerr Dissertation Award in the Humanities](#)

The Politics of Hygiene: Public Health and Urban Transformation in Late Ottoman Istanbul

Can Gümüş-İspir, Boğaziçi University, Atatürk Institute for Modern Turkish History, Supervised by Cengiz Kırılı

- The Business History Conference, [2025 Hagley Prize in Business History Recipient](#)

Görkem Akgöz, *In the Shadow of War and Empire: Industrialization, Nation-Building, and Working-Class Politics in Turkey*, Brill 2024.

- Ottoman and Turkish History Association, [OTSA Article Prize](#)

Seçil Yılmaz, "Intimate Technologies of Family Making: Birth Control Politics in Cold War Turkey," *Bulletin of the History of Medicine*, vol. 98, no. 3 (2024): 428-461.

Topluluk üyelerimizin 2025'te yayınlanan çalışmalarına göz atmak ister misiniz?

Ayşe Nur Akdal, “Feeding the City: Agriculture and Urban Change in Istanbul from the Late Ottoman to the Early Republican Period.”
PhD diss., Atatürk Institute for Modern Turkish History, Boğaziçi University, 2025. Advisor: Cengiz Kırılı.

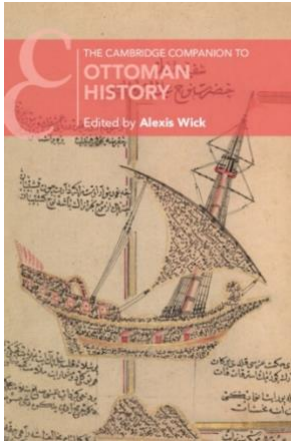
This study examines Istanbul's urban agricultural system, which has been almost completely erased from the city's life and memory, and its transformation from a social, economic, and environmental perspectives. As a first step, the study focuses on market gardens

and examines the role of these agricultural units in supplying the city and their place in the urban metabolism at a time when transportation facilities were limited. After presenting a multidimensional picture of the city's ongoing agricultural system, the dissertation focuses on two periods that were crucial to its transformation: the late Ottoman and early Republican period. The two main themes that link these periods are discussed throughout the dissertation and are expressed through the concepts of the “urban–rural relationship” and the “urban boundary”. The study focuses on the spatial impact of population growth and urban expansion in the late Ottoman period and analyses the active and passive roles played by market gardens, vineyards and orchards in land development. The problems caused by the physical expansion of the city during this period also led to efforts to draw a boundary around the city within the framework of modern administrative thinking. Throughout the study, the issue of urban boundaries is examined in relation to various factors such as food and housing prices, taxes, and a range of actors including the municipality, gardeners, and other food producers. With the early Republican period, the focus of research shifts to the new methods, opportunities and policies that began to be adopted in the production, distribution and consumption of fresh food. Although the question of defining the city's boundaries, a problem inherited from the late Ottoman period, persisted during these years, the era was defined by official and public debates over whether Istanbul could be considered an agricultural city. In the early 1930s, the city had the potential to develop both industrially and agriculturally. However, developments after 1935 paved the way for the elimination of agriculture from urban space and daily life in Istanbul. The study examines the impact on this transformation of factors such as the introduction of modern management projects imposing hygiene and aesthetic standards, increased transport capacity and the expansion of scale of vegetable production and supply as a result of policy implementation, and the inability of growers to compete in these increasingly difficult conditions. This dissertation draws on three evolving and interrelated literatures: critical urban theory, urban ecology and urban environmental history. It aims to contribute to the above–mentioned areas of research by examining the intertwined dynamics of urban transformation and urban–rural relations from the perspective of Istanbul's history.

Başak Deniz Özdoğan, “Arkadaşlık Düşmanlıkla yan yana”: 12 Mart’tan 12 Eylül’e Popüler Kültürde Arkadaşlığın Dönüşümü” *Arkadaşlık Üzerine* içinde F. Saygılıgil (der.), İstanbul: Sanat Kritik, 2025, 300-317.

Başak Deniz Özdoğan bu yazıda, 12 Mart 1971 darbesinden 12 Eylül 1980 darbesine dek geçen süreci popüler kültürdeki arkadaşlık temsilleri ve tahayyüllerinin dönüşümü üzerinden inceliyor. 70’li yıllar boyunca arkadaşlık, bir arzu olarak pop müzikten, Yeşilçam melodramlarına, edebi metinlerden, dergi ve gazetelerin adlarına dek sızmıştı. Bu çalışma, 1970’li yılların popüler şarkıları, filmleri ve edebi metinleri üzerinden, ancak arkadaşlıkla mümkün olabilen ortak bir gelecek arzusunun 12 Eylül 1980’e gelinceye dek nasıl bir dönüşüm geçirdiğine odaklanmakta; böylece iki darbe arasındaki toplumsal değişimi, arkadaşlığın dönüşen anlamları üzerinden tarihselleştirmektedir. Yazı boyunca bahsi geçen şarkılara bu listeden ulaşabilirsiniz:

<https://youtube.com/playlist?list=PLrAS3To31Uz6pw5SAQGV5mAJ9SuB63F84&si=93AflxOJS>
[Em- 3C](#)

Başak Tuğ, “Gender and Sexuality” (with İpek Hüner) in *Cambridge Companion to Ottoman History* ed. Alexis Wick. London: Cambridge University Press, 2025, 306-316.

Bu çalışmada, yazarlar Osmanlı tarihyazımı içinde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet odaklı tartışmaların eksikliği ve bu eksikliğin sebeplerinden söz ettikten sonra, esas olarak erken- modern Osmanlı tarihi çerçevesinde hem edebi kaynaklar hem de arşiv belgelerinden faydalanarak cinsiyet ve toplumsal cinsiyet analizi örneklerini değerlendirmiştir. Ayrıca, bu değerlendirmeye paralel olarak kaynak kullanımına dair yöntemsel bir tartışmanın gerekliliğine vurgu yapmış ve toplumsal cinsiyet analizinin tarih ve edebiyat tarihi alanına yöntemsel katkılarını tartışmıştır.

Başak Tuğ, “A Gendered History of Honor in the Ottoman Legal Praxis” in *Histories of Political Thought in the Ottoman World*. eds. Nedim Nomer and Kaya Şahin. London: Oxford University Press, 2024, 267-289.

Çalışma, öncelikle “namus” (*hetk-i ırz*) ile ilgili özel bir bölüm içeren 1858 tarihli Ceza Kanunu’nu (Ceza Kanunname-i Hümayunu) analiz etmektedir. Yazar, bu kanunun namus kavramını resmi olarak kodifiye ederek cinsiyete dayalı vatandaşlık yapısının oluşturulmasında önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir. Bu yasama eylemi, özellikle devletin kontrolünü özel alana etkili bir şekilde genişletmiştir. Makalenin ana konusu, *hetk-i ırz* olarak tanımlanan ırza saldırı suçlarını ayrı bir bölümde ele alan ilk ceza kanunu olan 1858 tarihli Osmanlı Ceza Kanunu’dur. Çalışma, bu kanunun hem yerli hem de yabancı karakterine odaklanarak, Osmanlı yasama ve yargı reformlarının sentezci doğasını vurgulamakla birlikte, Osmanlı hukuk pratiğinde onur ve haysiyetin cinsiyetçi tarihini gözler önüne sermektedir. Çalışmaya göre, Osmanlı hukuk pratiğinde kadın bedeni ve cinselliği namusla bağlantılıydı ve namusun ve onurun geri kazanılması, toplumun erkek üyeleri için bir meşru müdafaa meselesi haline gelmişti. Yeni yasalarla devlet, kadınların cinselliğini erkek tebaasının kontrolüne emanet ederek ahlak bekçiliği görevini üstlenmekteydi. Bu çalışma aynı zamanda 1858 Ceza Kanunu’nun, Napolyon’un Ceza Kanunu’nun yerel ihtiyaçlara göre uyarlanmış olduğu küresel kodifikasyon hareketlerinin bir parçası olduğunu da tartışmaktadır. Başka bir deyişle bu yazı, Fransız cinsiyet normlarının, ırz kavramının devreye

sokulmasıyla Osmanlı ahlak kurallarına ve ataerkil namus anlayışına nasıl çevrildiğini ve uyarlandığını gözler önüne sermektedir.

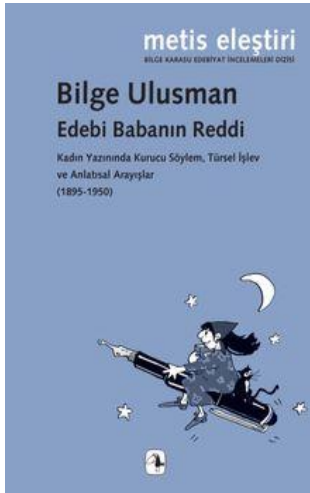
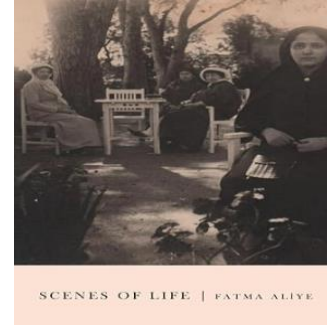

Başak Tuğ, “Cici Anne’nin “Resimli Ay Ailesi” yahut Serteller’in Çevresi” *Arkadaşlık Üzerine*. der. Feryal Saygılıgil. İstanbul: Sanat Kritik Yayınları, 2025, 273-299.

Bu metin, *Resimli Ay* çevresinin ve özellikle Serteller’in kurduğu entelektüel ve duygusal bağların, erken Cumhuriyet döneminde Türkiye’de sosyalizm, toplumcu edebiyat ve sol basının yönünü belirleyen temel bir tarihsel ağ oluşturduğunu savunur. Yazar, bu çevrenin kuşaklar arası ideolojik ve kişisel dönüşümlerinin ancak matbuat, edebiyat ve siyaset tarihini birlikte ele alan disiplinler arası ve prosopografik çalışmalarla anlaşılabilirliğini ileri sürer. Özellikle Sabiha Sertel’in kadın yazarlarla ve Suat Derviş’le ilişkileri üzerinden sol ve feminist tarihin kesişimlerine dikkat çekilir. Son olarak, *Resimli Ay ailesinin* hatırlanma biçimlerinin Türkiye sosyalizminin kişisel ve duygusal tarihini aydınlatma potansiyeli vurgulanır.

Berrak Burçak, “Introduction.” In *Scenes of Life*, by Fatma Aliye, translated by Translation Attached Translators Collective, edited by Karolina Dejnica, Nefise Kahraman, and Yasemin Gamze Mangal. 2025.

Berrak Burçak’ın kaleminden çıkan bu giriş yazısı, eseri geç Osmanlı entelektüel dünyası ve kadın yazarlığı bağlamında ele almakta; kadınlık, aile ve ahlak tartışmaları çerçevesinde konumlandırmayı amaçlamaktadır. Metin, kadın entelektüel tarihine dair yaptığı değerlendirme ve açtığı tartışmalarla bu alana yeni bir soluk kazandırmaktadır.

Bilge Ulusman, *Edebi Babanın Reddi: Kadın Yazınında Kurucu Söylem, Türsel İşlev ve Anlatısal Arayışlar (1895-1950)*. İstanbul: Metis Yayınları, 2025.

Türkçe edebiyat tarihinde kadın yazını, yalnızca edebi değil, aynı zamanda siyasi ve toplumsal bir varoluş mücadelesinin de alanı olmuştur. Kadın yazarlar, geç Osmanlı’dan erken Cumhuriyet dönemine uzanan süreçte, erkek-egemen edebiyat kamusu ve kanonik yapılanmaların sınırlarını aşarak kendi sözünü kurmanın yollarını aramışlardır. Ancak bu üretim, edebiyat tarihi yazımında çoğunlukla marjinalleştirilmiş ya da eril normların belirlediği çerçevede okunmuştur.

Edebi Babanın Reddi, 1895’ten 1950’ye dek Türkçe edebiyatın içinde kendine yer açmaya çalışan kadın yazarların üretimlerini, onların özgün manevralarını ve edebi patikalarını takip eden bütünlüklü bir analize katkıda bulunuyor. Edebiyat tarihi yazımının iskaladığı metinleri mercek altına alırken, kanon dışına itilen kadın

yazınının eril vesayete karşı nasıl bir mücadele verdiğini; kadın yazarların kendi anlatısal stratejilerini, erkek şiddetine ve ataerkinine karşı geliştirdikleri eleştirel söylemleri ve edebiyat içindeki yerlerini nasıl inşa ettiklerini de gösteriyor.

Kadın yazınına özgü deneyimleri ve anlatısal pratikleri tanıyan bir eleştiri mümkün mü? Bilge Ulusman, edebiyat tarihçiliğinde bir kadın yazını tarihçiliğinin gerekliliğini vurgularken, kadın yazarların edebi ve siyasi mücadelelerini birlikte ele alan bir eleştiri modeli sunuyor.

Bilge Ulusman, “Kadın Yazınında “Minör Yakınlıklar”: Homososyal Bağlar, Romantik Dostluklar ve Gayri-Heteronormatif Arzu”. *Feminist Tahayyül: Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(1): 99-130.

Modern anlatı türlerinin Türkçe edebiyat coğrafyasında dolaşıma girdiği geç Osmanlı döneminde kadın yazarların ürettiği metinler, erkek-egemen matbuat dünyasının ve eril kanonun tahakkümüne karşı kendi anlatısal pratiklerini arar. Kadın yazınının henüz edebiyat araştırmalarının gündemine girememiş ancak hem edebiyat tarihi yazımları hem kadın yazını okumaları bağlamında değerlendirilmesi elzem bir hamlesi de metinlerde

dolaşan kadın karakterler arasındaki homososyal bağlardır. Kadın yazınında temsil bulan homososyal bağlar, kadın karakterler arasında bir dayanışmaya, “romantik dostluklar”a, “minör yakınlıklar”a ve gayri-heteronormatif arzuya alan açar. Kadın yazınının eril kanon ve dilin konvansiyonlarını ihlal ederek geliştirdiği kendine özgü anlatım stratejileriyle ürettiği metinler, Sedgwick’in terminolojisiyle düşünebileceğimiz “dolap mekân”lar üretir. Bu çalışma kadın yazınında temsil bulan “minör yakınlıklar”ı, Behice Ziya’nın *Pakize* (19 Eylül 1895-5 Mart 1896), Ulviye Macit’in *Şermende* (4 Haziran-12 Temmuz 1913) ve Sadiye Vefik’in *Muhaberat-ı Hakikiye* (1913) metinleri üzerinden ilk kez inceleyerek edebiyat tarihi yazımlarının cinsel politikasını tartışmaya açar.

Can Gümüş-İspir, “Geç Osmanlı İmparatorluğu’nda Hıfzıssıhha’nın Mekân, Toplumsal Cinsiyet ve Ahlak Bağlamında Bir İncelemesi.” *Toplumsal Tarih* 375 (Mart 2025): 24–28.

Bu makale, Osmanlı İmparatorluğu’nun son yüzyılında hıfzıssıhhanın bireysel hijyen ve sağlık pratiklerini aşarak, kent mekânını, halk sağlığı reformlarını ve modernleşme projelerini birlikte şekillendiren çok katmanlı bir söylem ve müdahale alanına dönüştüğünü göstermeyi amaçlamaktadır. Bakteriyolojik dönüşümle birlikte hıfzıssıhha, kentsel altyapı, konut düzeni ve kamusal alan üzerinden gündelik yaşama nüfuz etmiş; bilimsel bilgi, dinî ve ahlâkî değerlerle eklemlenerek hijyen ve sağlığı toplumsal düzenin temel unsurları hâline getirmiştir. Bu süreçte kadınlar, kentle hane arasındaki ilişki içinde ev içi hijyenin koruyucuları ve modernleşmenin taşıyıcıları olarak konumlandırılmıştır. Makale, hıfzıssıhhanın kamusal ve özel alanı dönüştürerek Osmanlı modernleşmesinin biyopolitik boyutunda merkezi bir yer edindiğini ortaya koymaktadır.

Can Gümüş-İspir, “Halis mi Mahlut mu? Ticari ve Ahlaki Gözetim Kesişiminde Geç Osmanlı İstanbul’unda Gıda Tahlilleri.” *Toplumsal Tarih Akademi*, no. 6 (Haziran 2025): 35–53.

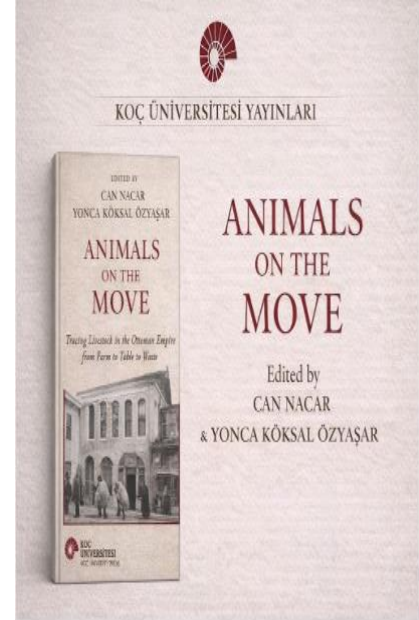
Bu makale, 1891–1900 yılları arasında 100’ün üzerinde farklı gıda malzemesi üzerinde gerçekleştirilen incelemelere dair detaylar barındıran bir arşiv belgesi ile 1915–1922 tarihli Sıhhi İstatistiklere dayanarak, geç Osmanlı İstanbul’unda gıda düzenlemelerinin toplumsal ve yönetsel boyutlarını ele alır. Gıda analizlerinin yalnızca halk sağlığına yönelik teknik müdahaleler olmadığını, aynı zamanda kent yaşamında ahlaki düzeni sağlama, piyasa ilişkilerini denetleme ve devletin meşruiyetini pekiştirme çabalarıyla iç içe geçtiğini öne sürer. Bu bağlamda çalışma, modern belediye hizmetleri ve bilimsel analizlerin geliştiği bir tarihsel bağlamda ihtisab kurumuyla devam eden söylemsel ve

pratik sürekliliklere dikkat çeker. Özellikle gıdada taşıma ve sahtekarlığa dair uygulamalar üzerinden, devlet ile esnaf arasındaki pazarlık alanlarını, hukuk, kimya ve kamu yararı kavramlarının kesişiminde analiz eder. Böylece gıda tahlilleri, teknik bir denetim aracından çok, dönemin değişen toplumsal düzenine dair ipuçları sunan bir araç olarak değerlendirilir.

Can Gümüş-İspir, “Purification or Commodification? Milk, Ghee, and Hygiene in Late Ottoman Istanbul.” In *Animals on the Move: Tracing Livestock in the Ottoman Empire from Farm to Table or Waste*, edited by Can Nacar and Yonca Köksal, 169–201. Istanbul: Koç University Press, 2025.

This article examines the regulation of milk and dairy products in late Ottoman Istanbul within the broader project of urban sanitation and public health. Focusing on milk and ghee, it argues that food regulations emerged at the intersection of bacteriological knowledge, municipal governance, and expanding commercial networks. Drawing on legal texts, sanitary statistics, and archival sources, the article shows how concerns over purity and adulteration transformed dairy products into both objects of hygienic intervention and commodities of economic and symbolic value. It demonstrates that discourses of hygiene were mobilized not only to protect public health but also to negotiate tensions between urban reform, trade liberalization, and state authority, revealing the central role of food control in the biopolitics of late Ottoman urban modernity.

Çiğdem Oğuz, “Ottoman Paperscapes: Subjects, Enemy Aliens, and Nationality Disputes in the Ottoman Empire from World War I to the Treaty of Lausanne (1914–1923).” *Archiv Orientální* 93 (2025): 27–53.

This article examines disputes regarding Ottoman nationality in the years between 1914 and 1923, a period mostly overlooked in the current literature. Based on research carried out in the Ottoman Archives of Istanbul, it surveys the state’s attempts to identify its nationalities and the conflicts that arose as a result of these efforts, situating these events in the context of armed conflict, occupation, the dual government in Istanbul and Ankara, and the passing of two international peace treaties. The nationality and enemy alien regimes that were applied by the Young Turk government during World War I form the backdrop to this analysis. This study coins a new term, “Ottoman paperscapes,” to describe the ambiguous and contested space of Ottoman nationality and draws attention to the importance of the war and armistice periods as the final moments when these paperscapes reached their most expansive form before

their final compartmentalization in the post-Ottoman period.

Ebru Aykut, “İstisnayı Yönetmek, Adaleti Müzakere Etmek: İşkodra’da Cibal Kanunu, Umumi Sulhlar ve Hibrit Cezalandırma Usulleri.” *Toplumsal Tarih Akademi*, no. 5 (Aralık 2024): 59–86.

1850’lerden itibaren İşkodra’ya atanan valilerin en mühim gündemlerinden biri, bölgede hâkim kan davası gütme âdeti ve bundan kaynaklanan firari katiller sorunuuydu. Yerel hükümetler, Gega Arnavutlarının kadim kanunlarının -Dukakin Kanunu/Cibal usulünün- meşru gördüğü kan davalarına son vermek için katmanlı ve çoğul bir hukuk rejimi hayata geçirdiler. Bu çerçevede,

İşkodra kasabasında yerel hükümetin gözetiminde kurulan *Cibal Komisyonu’na* bağlı dağlı kabilelere ve bazı kazalara Osmanlı yargı sisteminin dışında kalmaları ve hane yakma, mal gaspı gibi cezalandırma yöntemleri olan *Cibal usulünü* uygulamaları için resmi olarak izin verildi. *Cibal usulüne* resmi olarak tabi olmayan yerlerde ise sık sık yinelenen umumi sulhların şekillendirdiği daha karmaşık ve değişken bir süreç hakimdi. Kapsamı, ahalinin/kabilelerin ileri gelenleri (rüesa) ile vali arasındaki müzakerelere göre değişen ve yazılı bir sözleşmeyle kayıt altına alınan umumi sulhlarda sadece kan davalılar barıştırılmadı, yasalar çerçevesinde cezalandırılması mümkün olmayan kimselerin *Cibal usulüne* göre cezalandırılabilmesi için Osmanlı yasalarıyla *Cibal usulünü* eklektik biçimde yan yana getiren hibrit cezalandırma usulleri icat edildi; icra yetkisi ise Osmanlı mahkemeleri ile rüesa arasında paylaştırıldı. Bu makale, Osmanlı adli ve idari teşkilatına merkezîyetçiliğin damga vurduğu, yasallık ilkesinin önem kazandığı 19. yüzyılın ikinci yarısında İşkodra’daki bu istisnai hukuk rejimini incelemeyi amaçlıyor.

Ebru Aykut, “Mariu Hatun’un Boynuzları: Kıbrıs’ta Nadir Bir *Cornu Cutaneum* Vakası.” *Toplumsal Tarih Akademi*, no. 6 (Haziran 2025): 90–98.

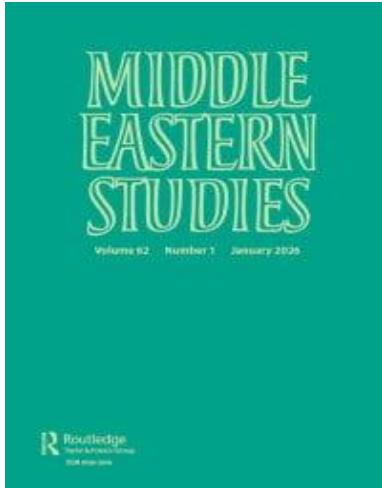
1864 yılı baharından yaz sonuna kadar Amerika ve İngiltere’de pek çok gazetede, Kıbrıs Larnaka’da bir *lusus naturae* keşfedildiğine dair haberler yayımlandı. Sözü edilen kişi, başında boynuzlar çıkan Mariu adında bir kadındı. Bölgedeki konsolosları heyecanlandıran, hatta Larnaka’daki Amerika konsolosu J. J. Barclay vasıtasıyla ünlü şovmen P. T. Barnum’un da dikkatini çeken Mariu Hatun, boynuzları yeterince olağanüstü bulunmadığı için bir “freak show” yıldızı olamadı. Ancak tercüme-i hâli yazıldı, muayene edildi, fotoğrafı çekildi ve Meclis-i Tıbbiye tarafından hakkında bir rapor kaleme alındı. Bu yazıda, Mariu Hatun’un boynuzlarını çok nadir rastlansa da tıp literatüründe emsalleri mevcut bir cilt hastalığı olarak değerlendiren Meclis-i Tıbbiye’nin raporu, Barnum’un otobiyografisinde anlattıkları ve “boynuzlu kadın” hakkındaki gazete haberleri birlikte incelendi.

Gizem Sivri, “Tanzimat Edebiyatında Kriminal Kadın Tipine Bir Bakış: Hançerli Hanım ve İntibah’ın Eli Kanlı Kadınları” *Toplumsal Tarih*, Vol. 375, March 2025, 30-35.

Bu yazıda, meddah geleneğinde önemli bir yere sahip olan *Hançerli Hanım* halk hikâyesi ile bu eserle olay örgüsü ve karakterler bakımından benzerlikler bulunduran ve Osmanlı-Türk edebiyatının ilk edebi romanı olma özelliği taşıyan, Namık Kemal imzalı *İntibah* romanının suçlu kadın kahramanlarının karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılmaktadır. Osmanlı edebi eserlerinin dilinde kadınların kriminal eylemlerinin (özellikle cinayet gibi ağır suçların faillerinin) küçümsenmesine yahut görmezden gelinmesine dayalı klişeleşmiş söylem ve tavra karşı özgün bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlayan bu incelemede, kadın suçluların edebi türlerdeki temsili ve kadın suçluluğu anlatılarının Osmanlı edebi kanonları içinde geçirdiği dönüşüm ele alınmaktadır. Bu makale, *Hançerli Hanım* ve *İntibah*’ta yer alan fail ve mağdur kadın karakterleri; aralarındaki temel çatışmayı ve köle-sahip ilişkisini aşk, intikam, aile ve ahlaki normlar ekseninde ele almaktadır.

Gizem Sivri, “The Birth of Ottoman Penal Biopolitics: Motherhood, Pregnancy and Child-Protection in the Criminal Justice System (1850–1918),” *Journal of Middle Eastern Studies*, Vol 61, Issue 2 (2025): 203-22.

This article presents a broad analysis of the Ottoman penal policies concerning the tolerant and clement punitive sanctions for mother offenders during the late Ottoman era. It scrutinizes the penal strategies of the late Ottoman government, particularly its endeavors in criminal justice reform, with a specific focus on the treatment of female offenders concerning their reproductive functions and maternal roles. The socio-cultural, religious, and biopolitical significance of mothers exerted a profound impact on the formulation of particular Ottoman penal policies. Hence, the main argument of this article underscores the widespread valuation of even criminal women and their babies within the Ottoman

penal contexts. This valuation is exemplified through the application of penal measures, including the suspension of death sentences, exemption from strenuous penal labor as stipulated in the 1858 Penal Code, provision of supplementary rations and specific healthcare services, hospitalization of pregnant inmates, and child protection as outlined in the 1880 Prison Regulation. Although the implementation of the penal codes and prison regulations was frequently hampered by fiscal crises and political instability, these attempts marked the birth of penal biopolitics.

Görkem Akgöz & Büşra Satı. “AFL-CIO’s Maida Springer in Turkey: Women’s International Trade Unionism and Cold War Geopolitics.” *Women’s History Review* (2025): 1–27.

This article examines the Türk-İş Women’s Bureau’s creation within Cold War labour initiatives led by the AFL-CIO and its affiliate, the Asian American Free Labor Institute (AAFLI). In 1976, African American organiser Maida Springer was appointed to strengthen women’s representation in Turkish unions. Adopting a multi-scalar approach, the article traces the interplay between Cold War rivalries, national union politics, and local women’s organising. It argues that despite a favourable international climate for women’s labour participation, efforts to institutionalise women’s representation failed due to intra-union tensions, anti-Americanism, and weak national-local coordination. Drawing on untapped archival material and oral histories, this is the first study to examine Springer’s overlooked role in Cold War Turkey. By centering the transnational constraints on women’s organising, it pioneers an intersectional analysis of how anti-Americanism, gendered union politics, and Cold War geopolitics converged to limit women’s labour reforms – a dynamic largely neglected in existing studies of AFL-CIO internationalism.

Görkem Akgöz & Nurçin İleri. “Ulusötesi Karşılaşmalar: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Teknoloji, Uzmanlık ve Emek Dolaşımı.” *Toplumsal Tarih*, no. 377 (Mayıs 2025), 12-60.

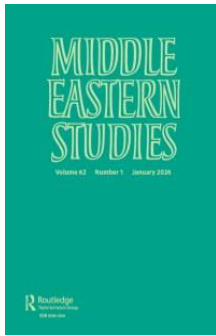
Toplumsal Tarih’in bu sayısında, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinden Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarına uzanan süreçte teknoloji, uzmanlık ve emek dolaşımını ulusötesi bir perspektifle ele alıyoruz. Amacımız, bu sürecin aktörlerini, bağlantılarını ve gerilimlerini ulusal sınırların ötesinde bir hareketlilik içinde değerlendirerek, yerleşik tarihsel anlatıları toplumsal tarihin dinamikleri içinde yeniden yorumlamak. Birazdan okuyacağınız altı hikâye, geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet sanayi dünyasının çift yönlü göç hareketleri ve teknik bilgi transferleriyle şekillenen yoğun bir etkileşim alanı olduğunu ve bu dönüşümde “hareket hâlindeki” insanların belirleyici roller üstlendiğini ortaya koyuyor.

Gülay Yılmaz and Nurşen Adak. "Transforming Organizational Culture: The First Gender Equality Plan of Akdeniz University in Turkey." In *Gender Equality Plans in European Research Performing Organisations*, vol. 13. 2025.

The article aims to analyze the effects of the Equality and Diversity Action Plan and Policy of 2022–2026 (Akdeniz University Gender Equality Plan, most commonly known as AU-GEP), prepared for the first time at Akdeniz University, on women's inclusion processes within the university. The article first describes the institutional dynamics behind drafting the first Gender Equality Plan (GEP) of Akdeniz University. This study presents a comparative analysis of data collected before and after the GEP's implementation, with a specific focus on 2024. Additionally, qualitative data on the implementation process and the experiences of key actors were gathered through focus group discussions with members of the Gender Equality Monitoring Commission at

Akdeniz University, which was established to oversee and monitor the GEP. The analysis of both qualitative and quantitative data identifies the successes and challenges of the university's first GEP. Furthermore, the study examines the limitations of the initial plan and proposes strategies for enhancing future gender equality initiatives within Akdeniz University's broader diversity and inclusion framework.

Gülay Yılmaz, "The journal of *Hayat* (life) and the life of a nation: the intellectual landscape and reform in early Republican Turkey" *Middle Eastern Studies*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/00263206.2025.2597878>.

This article examines *Hayat* (Life, 1926–1929), a widely circulated cultural journal of the early Turkish Republic, as a platform where the ideological foundations of the new nation were articulated. Focusing on the socio-political profiles of its most prolific contributors, the study analyses how *Hayat* articulated a reformist and nationalist discourse that sought to shape the moral and intellectual character of the new Republican citizen and society. It

highlights the heterogenous intellectual landscape within the journal, in which diverse strands of nationalist thought coexisted. Integrating Benedict Anderson's concept of print capitalism with Antonio Gramsci's notion of cultural hegemony, the article conceptualizes *Hayat* as a case study in Republican nation-building and cultural policy – an instrument through which intellectuals sought to consolidate ideological consensus and promote a modern secular ethos. Finally, it argues that while *Hayat* provided space for several women writers, their contributions were largely confined to fiction, poetry and translation, revealing the persistence of gendered hierarchies of authorship within the very structures of cultural production that underpinned the Republican modernization project.

Gülhan Balsöy, *Osmanlı'da Avare Kadınlar: 19. Yüzyıl Aile Krizi ve Kadın Yoksulluğu*. İstanbul: Fol Kitap, 2025.

19. yüzyılın "çoklu kriz" ortamında, yetim veya dul kalan, eşleri tarafından terk edilen ya da başka bir nedenle yalnız yaşamak zorunda kalan kadınlar, sadece ekonomik zorluklarla değil, aynı zamanda ahlaki ve toplumsal yargılarla da mücadele etmek zorundaydı. Bu kadınlar, orta sınıf ahlak anlayışının en derin korkularından birini temsil ediyordu: Ya başıboş dolaşan, toplumsal düzeni tehdit eden "kurtlara" dönüşeceklerdi ya da "kuzular" gibi korunmaya muhtaç, her an yozlaşmaya açık kurbanlar olarak kalacaklardı. Bu kitap, Osmanlı'da kadınların yalnızlığının nasıl algılandığını, sosyal yardım kurumlarının insani kaygılar kadar ahlaki kontrol mekanizması olarak nasıl işlediğini ve terk edilen kadınların nasıl damgalandığını ele alıyor. Evlilik dışı ilişkiler,

gayrimeşru çocuklar ve toplumun gözünde "düşmüş kadın" algısı etrafında şekillenen bu anlatı, bireysel trajedilerle toplumsal kaygıların nasıl iç içe geçtiğini gözler önüne seriyor. Gülhan Balsoy, arşiv belgelerinin yanı sıra 20. yüzyıl başlarında kaleme alınan "Refet" ve "Gayya Kuyusu" romanlarında "Avare Kadınların" devlet ve toplum arasında nasıl hayatta kalma mücadelesi verdiklerini incelikli yaklaşımıyla gözler önüne seriyor.

Gülhan Balsoy, "Kadın Tarih yazımının Kaynağı Olarak Arzuhaller." *Arşivde: Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi* 2, no. 4 (Eylül 2025): 39–42.

Bu yazıda her ne kadar bir tarihsel belge türü olarak arzuhallerden bahsedecek olsam da yapacağım tartışmaya yukarıdaki görsel temsille başlamak istiyorum. 1840'ta üretilmiş olan bu litografide, arzuhal yazıcısı olduğunu tahmin ettiğimiz, yazmayı bilen, sakalları, gözlüğü ve kavuğuyla görmüş geçmiş, bilgili görünen yaşını almış bir erkeğe mektup yazdıran iki genç kadın tasvir edilmiş. Bu sahne pek çok oryantalist unsur barındırıyor. Ne işe yaradığı belirsiz ön planda duran nargile, sol alt köşede uyuklayan sokak köpeği, arka plandaki sütunlar, yandaki hasır tabure, tasvir edilenlerin kıyafetleri ve bu kıyafetlerin bordodan safrana uzanan renk skalası... Resim asıl olarak bir mektup yazdırma sahnesini tasvir ediyor. Bu mektubun kime yazıldığını, içeriğinin ne olduğunu bilmemiz mümkün değil. Arzuhaller üzerinde kafa yoracağım bu yazıya bir mektup sahnesiyle başlamış olmam da sorgulanabilir. Ancak, yukarıdaki sahne arzuhallerin mektup, günlük, hatırat gibi ben-anlatıları olarak ele alınmalarının ne derece mümkün olduğuna dair yürüteceğim tartışmada hayal gücümüzü tetiklemek, soracağımız soruları çeşitlendirmek için oldukça ilham verici.

"Constantinople: A man sits to write a letter as two women watch over his shoulder" (Konstantinopolis: İki kadın, omzunun üstünden kendisini seyrederken mektup yazan adam), Renklendirilmiş litografi, D. Wilkie ve takiben J. Nash, 1840. Wilkie, David, Sir, 1785-1841. Wellcome Collection Kütüphanesi

İlkay Yılmaz, "Security Memory, Knowledge Production, and State Formation: The Armenian Question in the Ottoman Empire (1876–1908)." *Journal of Genocide Research* (2025): 1–23.

This article examines the securitization of the Armenian question through an analysis of the understudied security policies and practices of the late Ottoman empire. Moving beyond abstract formulations of state security anxieties, it highlights specific bureaucratic routines, knowledge production, and everyday operations that supported

governance and state violence. Using sources from Ottoman, British, and US archives, the study traces how the Ottoman government constructed the Armenian question as a security issue and elucidates the pivotal role of the ministry of foreign affairs as it coordinated with other state institutions and promoted pro-Ottoman narratives internationally through diplomacy and press campaigns. It also analyses the porous boundary between domestic and foreign intelligence, demonstrating how surveillance and repression were not merely reactions but key parts of the late Ottoman state's structural changes. It also reveals how the securitization of the Armenian question transformed into the securitization of the Armenian people.

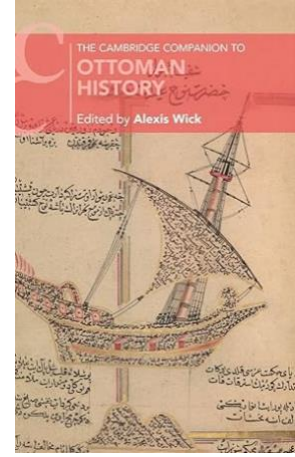

İlkay Yılmaz, “Göç, Evraklar ve Şiddet (1876–1908).” *Toplumsal Tarih* 379 (Temmuz 2025), 52-58.

Bu yazı II. Abdülhamid döneminde göç kontrolü meselesi ile gündelik yaşam pratiklerini bir arada ele almaktadır. Pasaportlar, diğer belgeler ve yasalar çerçevesinde “göçün yaşanmış deneyimini” özellikle göç etmek isteyen Ermeni nüfus açısından değerlendirmektedir. Böylelikle yasal çerçevenin ötesinde sıradan insanların göçe yönelik kısıtlamalarla nasıl baş ettiklerini ve göçmenlerin kendileri için hangi mekanizmaları kullandıklarını irdelemektedir.

N. İpek Hüner and Başak Tuğ, “Gender and Sexuality.” In *The Cambridge Companion to Ottoman History*, edited by Alexis Norman Wick. Cambridge: Cambridge University Press, 2025, 306-316.

This chapter reviews how gender and sexuality in early-modern Ottoman society have been studied and analysed in Ottoman historiography. Recent historical studies on Ottoman society and the everyday experiences of women and men reveal that individual experiences differ not only according to gender but also to class, age, ethnicity, and religion on a temporal and geographical basis. This chapter focuses on how scholars working on the archival sources made women, men, and children from different corners of the Empire visible by mobilizing a “history from below” approach and utilizing sources creatively and comparatively to explore gender hierarchies, power relations, and sexual manifestations. It also discusses the representation of these hierarchies and relations as reflected in literary and narrative sources to reveal the diversity of gendered and erotic encounters and experiences. A closer reading of sources aims to provide a multifaceted representation of women from different classes, ethnicities, and religions but also opens new questions on what constituted womanhood and manhood in various places and periods of the Ottoman Empire.

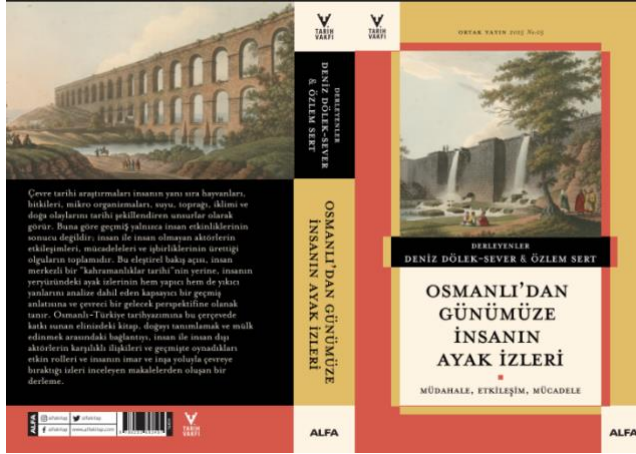

N. İpek Hüner, “Osmanlı Kurgusunun İmkânları: Yahyâ Çelebi, Evhad Çelebi ve Meymûne’yi Nasıl Biliriz?” *Zemin* 9 (2025): 6–39.

Bu makalede, bir hikâyenin farklı versiyon ve çevirilerine dayanarak hikâyedeki ana karakterlerin her bir versiyon/çeviride nasıl değişip dönüştüğü ele alınmıştır. Bu amaçla, Evhad Çelebi hikâyesinin iki farklı versiyonu, Yahyâ Çelebi Hikâyesi ve bu hikâyenin iki farklı Fransızca çevirisi incelenmiştir. Makalede Yahyâ Çelebi Hikâyesi ve Evhad Çelebi hikâyesinin versiyonlarının ayrıntılı özetleri sunulmuş, ardından karşılaştırma amacıyla bu hikâyelerin erken modern İstanbul’unda zaman ve mekânı nasıl yansıttıkları örneklenmiştir. Ardından ise Yahyâ Çelebi ve Evhad Çelebi karakterlerinin her bir versiyonda nasıl değiştiği incelenmiştir. Hikâyede Yahyâ Çelebi, utanç ve hayret duygularını sıklıkla yaşar, mütereddittir, derununu okura açar. Evhad Çelebi’de ise tereddüt yerini tevekküle bırakır. Her durumda Allah’a sığınan Evhad Çelebi, karar vermekte zorlanmaz; tereddüt ya da utanç duymaz. Farklı versiyonlarda yer alan kadın karakterlerdeki değişiklikler de dikkat çekicidir. Evhad Çelebi hikâyesinin versiyonlarındaki isimsiz cariyeye, Yahyâ Çelebi Hikâyesi’nde Meymûne’ye dönüşür. Ancak Evhad Çelebi hikâyelerinden biri, isimsiz cariyeyi hikâyeden çıkarılacak hissenin merkezine yerleştirir. Yahyâ Çelebi Hikâyesi’nin Fransızca çevirisinin matbu yeniden yazımı ise Meymûne’yi eyleme geçen ve gerektiğinde birini

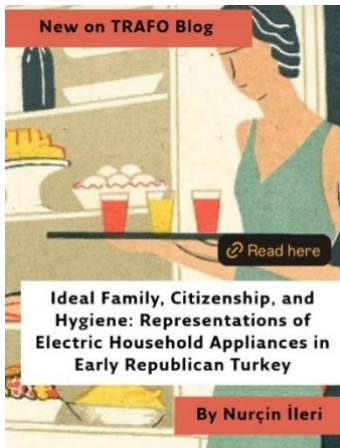
öldürebilen bir hikâye kahramanına dönüştürür. Tüm bu değişikliklere koşturarak hikâyede Evhad/Yahyâ Çelebilerin anneleri de farklı özellikleriyle öne çıkmaktadır. Karakterlere odaklanan bu yakın okuma çalışması son olarak, on altıncı yüzyıl İstanbul’unda yaşamış gerçek bir kişi olan Evhad Çelebi’ye atıfta bulunmaktadır. Ele alınan hikâyelerin farklı versiyon ve çevirilerindeki karakter temsillerini karşılaştıran bu çalışma, farklı versiyonların beraber okunması ile öne çıkan failliklerin ve toplumsal cinsiyet ilişkisi tezahürlerinin altını çizmektedir.

Nurçin İleri, “Tabiatı Kayda Almak: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Amerikan Kurumlarında Doğa Tarihi Müzeleri ve Bilim İnsanları.” In *Osmanlı’dan Günümüze İnsanın Ayak İzleri: Müdahale, Etkileşim, Mücadele*, edited by Deniz Dölek-Sever and Özlem Sert. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2025.

Bu makalede, Osmanlı İmparatorluğu ve erken Cumhuriyet döneminde doğa tarihi müzelerinin ortaya çıkışını, Avrupa merkezli ve milliyetçilik temelli anlatıların ötesine geçerek ele almaya çalışıyorum. Merzifon Anadolu Koleji ve Robert

Koleji gibi Amerikan eğitim kurumlarında kurulan doğa tarihi müzelerine ve bu kurumlardaki bilim insanlarına odaklanarak, yerel bilgi üretiminin küresel bilimsel ağlarla nasıl ilişkilendiğini gösteriyorum. Bakımsızlık, savaş ve ihmal nedeniyle kaybolan, unutturulan ya da başka kurumlara taşınarak varlığını sürdüren koleksiyonların izini sürüyorum. “Boş Alanlar” (Salt Galata, 2016) sergisinin küratörü Marianna Hovhannisyan’ın da belirttiği üzere, bu coğrafyada yaşanan toplumsal kayıplar, aynı zamanda bilimsel hafızanın da silinişini temsil ediyor. Doğa tarihi müzelerinin hikâyeleri, bilginin, kaybın ve hatırlamanın iç içe geçtiği bir tarihsel alan olarak karşımıza çıkıyor. Bu alan üzerinden Osmanlı/Türkiye siyasi tarihi, bilim tarihi ve çevre tarihini bir arada düşünmeye davet ediyorum.

Nurçin İleri, “Ideal Family, Citizenship, and Hygiene: Representations of Electric Household Appliances in Early Republican Turkey.” *TRAFQ – Blog for Transregional Research*, November 25, 2025. <https://trafo.hypotheses.org/62593>.

I have traced how early Republican discourse on hygiene-focused modernization intersected with the visual and rhetorical representations of electric household appliances; from lamps and fans to vacuum cleaners and refrigerators. Shaped primarily by visuals, slogans, and lifestyle ideals borrowed from Western sources, these representations projected a normative vision of the future rather than reflecting local realities. Their precise social impact or uptake remains difficult to assess. Nonetheless, they aligned closely with the Republic’s public health policies and citizenship regime. Ideals of cleanliness, order, and hygiene conveyed through electric appliances were intimately tied to biopolitical strategies disciplining bodies, spaces, and daily habits, in line with the vision outlined in the 1930 Public Health Law.

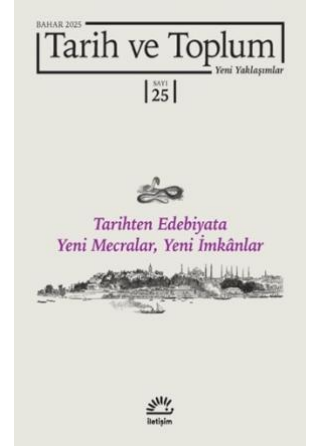

Nurçin İleri, “Women, Visibility, and Politics of Night from Ottoman Empire to Contemporary Turkey.” *TRAFO – Blog for Transregional Research*, July 31, 2025. <https://trafo.hypotheses.org/60490>.

When Kamelya Hanım was found dead in her home on Taksim Street in 1896, the news made headlines with sensational details in the newspapers of the time. In January 2016, 19-year-old E.F.B. was raped and robbed while returning home at night on Istanbul’s Bağdat Avenue, causing a similar media coverage. What was it that made the attitudes toward the victims in these two separate incidents, a murder and a rape that took place in vastly different historical periods and social contexts, so strikingly similar? The discourses and policies that aim to exclude women from urban spaces and the public sphere continue to persist by relying on traditional moral codes and the belief that the city can never be safe for women.

Olca Akyıldız ve Bilge Ulusman, “Yazı, Feminist Bellek, İtiraz: Edebiyat Tarihine Feminist Müdahalenin Etiği ve Estetiği”, *Tarih ve Toplum: Yeni Yaklaşımlar*, sayı 25, Bahar 2025, 28-41.

Bu yazı, edebiyat tarihinin erkek egemen yapısını eleştirel bir biçimde sorgularken, feminist müdahalenin tarihyazımındaki kurucu rolünü ortaya koymayı amaçlar. Kadın yazarların edebiyat tarihinden dışlanması, yalnızca bir görünmezlik değil, aynı zamanda sistematik bir bastırılma biçimi olarak değerlendirilebilir. Yazı, edebiyat tarihine feminist müdahalenin, sadece eksik halkaları tamamlamakla kalmayıp edebiyatın ne olduğuna dair genel kabulleri dönüştürdüğünü savunur. Joan Scott, Elaine Showalter, Sandra Gilbert & Susan Gubar, Toril Moi ve Linda Hutcheon gibi feminist kuramcılarının görüşleriyle desteklenen tartışma, edebî korpusun toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden tanımlanması gerekliliğini vurgular. Böylece edebiyat tarihinin yeniden yazımının yalnızca akademik değil, aynı zamanda etik ve estetik bir müdahale olduğunu öne sürer.

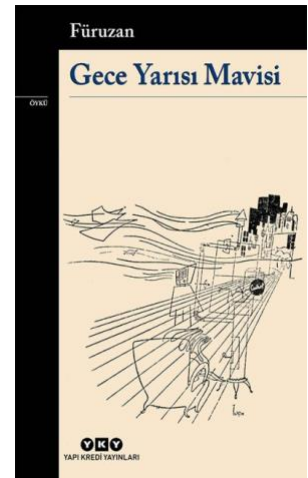

Füruzan, *Gece Yarısı Mavis*, Hazırlayanlar: Olca Akyıldız ve Bilge Ulusman. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2025.

Gece Yarısı Mavis Füruzan’ın 1956-1962 yılları arasında yazdığı; fakat daha önce kitaplaşmamış öykülerini bir araya getiriyor. Olca Akyıldız ve Bilge Ulusman, *Seçilmiş Hikâyeler, Yenilik, Türk Dili, Pazar Postası, Yeditepe, Dost* gibi döneminin edebi kamusunda prestiji ve tirajı yüksek dergileri titiz bir arşiv çalışmasıyla tarayarak Füruzan’ın külliyyatının bir parçası olan bu erken dönem öykülerini gün ışığına çıkarıyor ve bir değerlendirme yazısıyla edebiyat tarihimizdeki konumunu tartışmaya açıyor.

“Bu çalışmayla ilk kez bir araya gelen on altı öykünün, daha önce süreli yayınlara girmiş ve edebiyat kamusuyla buluşmuş olması, etik bir sınır ihlali endişesini peşinen lağvediyordu; ancak bu öykülerin bir kitap oylumunda yayımlanmasının elzem olduğunu, metinlerin biçim, dil ve içerik özelliklerinin yanı sıra, feminist edebiyat eleştirisi perspektifinden de tartışılmaz bir hakikat olarak değerlendirmeliyiz.

Füruzan’ın ilk öyküleri, yalnızca 1950 kuşağı öykücülüğü ile kurduğu sıkı bağlar açısından değil, aynı dönemde edebi metin üreten diğer kadın yazarlarla diyalogu açısından jino-eleştirel bir okumayla da ele alınmalıdır. Bu çalışmaların ilk adımı ise elbette bu öykülerin ulaşılabilir bir bütün halinde ortaya konmasıdır.

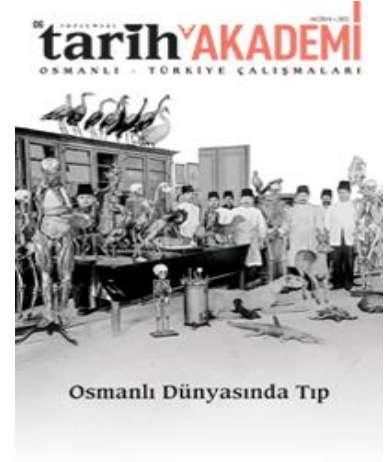
Özde Çeliktemel, "Osmanlı İstanbulu'nda Savaş ve Sinema", in *Osmanlı İstanbulu X. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu Bildiriler*, (der.) Feridun M. Emecen & Ali Akyıldız, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2025, 291-303.

Özde Çeliktemel bu bildiride, Birinci Dünya Savaşı ve mütareke döneminde Osmanlı İstanbul'unda sinemanın propaganda aracı olarak kullanımını inceliyor. Bildirinin amacı, Merkez Ordu Sinema Dairesi ve kameramanlar öncülüğünde üretilen savaş ve haber filmlerinin yapımını, gösterimini ve ideolojik işlevlerini analiz ederek, sinemanın

kamuoyu oluşturma, moral yükseltme ve toplumsal direnişi belgelemedeki rolünü incelemek. Sineman modern savaş koşullarında hareketli görüntülerin gücüyle kitleleri etkileme potansiyeli kazanmış ve Osmanlı'da, sınırlı kaynağa rağmen, savaş filmleri etkili bir propaganda aracı haline gelmiştir. Örneğin, *Ayastefanos'ta Rus Abidesi'nin Yıkılışı* (1914) ve *Sultanahmet Mitingleri* (1919), vatanseverliği ve işgale karşı direnişi görselleştirerek ideolojik amaca hizmet etmiştir. Çalışma, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri belgeleri, dönemin gazeteleri, hatıratlar ve film arşivlerinden (TRT, ABD Ulusal Arşivleri) derlenen zengin kaynaklara dayanıyor.

Şeyma Afacan, "Ruh, Aşk ve Ruhsat Kıskaçında: Geç Osmanlı Psikoloji Yazınında Devleti Dinlemek", *Toplumsal Tarih Akademi*, Sayı 6, Haziran 2025, 99-103.

Güncel bir gözle ruha ya da aşka dair söylemlerin özel alana ait olacağı ve devlet kontrolünün uzağında yer alacağı düşünülebilir. Oysa sansür heyetlerince ruha ve aşka dair metinlere sıklıkla düzeltme talepleri gelmiştir. Örneğin bu yazıda göreceğimiz gibi, ruhun varlığından şüphe duyan teorik eserlere yayın izni verilmemişken, popüler yayınlarda aşkın konu edilmesi de yasaklanmıştır. Dolayısıyla geç Osmanlı'da dolaşımda olan popüler ya da teorik psikolojik söylemler maddi bir temelden uzak, arka plandaki politik gelişmelerden bağımsız şekilde anlaşılabilir. Yayın ruhsatları geç Osmanlı'da ruha ve aşka dair söylemleri temellendirebilmek ve en önemlisi bu tartışmada devleti konumlandırabilmek adına elzemdir.

Topluluk üyelerimizin yayınlarının dijital kopyalarına buradaki bağlantılardan ulaşamadığınız takdirde kendileri ile iletişime geçebilirsiniz.

Herkese sağlık ve huzurla dolu; umutla, dayanışmayla ve güzel anlarla beslenen, yüzünüzden gülümsemenin eksik olmadığı bir yıl dileriz. Yeni yıl, yeni başlangıçlara, yaratıcı fikirlere ve birlikte çoğalan güzel deneyimlere vesile olsun.